

Moldvai magyar tudatból saját öntudat

Gondolatok és észrevételek a moldvai magyar öntudatról

A remény évében, a magyarság szempontjából is megerősödött az öntudat kérdése. A romániai Moldvában, már az 1990-es években az emberek elkezdtek ezen gondolkodni, bár a lelkekben valamilyen nehéz nyomás volt, ami a félelem árnyékában tartotta őket. Ennek ellenére a Romániából kiinduló törekvések megadták a lehetőséget a józanabb változás irányába, hogy az itt élő különböző nemzetek szabadon műveljék kultúrájukat. Nemcsak az erdélyi magyarok vagy a romániai németek, lengyelek, hanem a románok és mások is fel mertek lépni ügyeikben.

Így hát a moldvai magyarok, a csángóknak nevezett gyökerűek kérdése is erősödött. Mindez egy olyan helyzetben történt, amelyben egy nem természetes mozgalom a román nemzeti érzelmeket nyomta a még élő és rebegő magyarság lelkébe, egy olyan magyarságba, ahol az emberek fele még beszélte magyar anyanyelvét.

Habár a román állam biztosította a lelki- és nemzetszabadságot, mégis nagy erővel kellett küzdeni a diktatúra elvei által majdnem megvalósított elrománosodás ellen. Nem ritkán a román nemzetiséget erősítették olyan nem román származású személyek, akiket janicsárnak nevezünk.

Mindig is élveztem a moldvai magyar ember öntudatát, hisz neki a magyarságtudata nem a más nemzetre irányuló gyűlölettel fejeződött ki, hanem valamilyen önvédelmi formában, mondván:

- Nem vagyunk magyarok más nemzet ellen, hanem önmagunk védelméért akarunk magyarnak maradni.

Az idő múlásával ez az érzés is néha gyengült, hisz a moldvai magyar nem a saját nemzetén és nyelvén keresztül ismerte meg a múltat, hanem a szülei meséiből vagy a közössége meséiből, de mivel ezeket törölte a mesterséges román tudat nyomása, az igazságról esetleg imitt-amott, egy-egy jóindulatú értelmes ember lelkéből lehetett hallani.

Magyar nyelvű oktatás és magyar nyelvű szentmise se volt.

Milyen úton-módon lehetett öntudatról beszélni, információt szerezni valakinek a nemzete részéről?

Már több mint száz évvel ezelőtt találtak ki nekik, azaz a "csángó" nevet, amely egy régi gyökerű, a legősibb magyar rétegből származó száng-ói, siángó, azaz a hun gyökérből, amit más nemzetek şangău vagy siangău-nak neveztek.

Aztán lassan-lassan a más érdekltségű, szélsőséges román, francia, vagy más, mint pl. az egyházi latin/olasz oktatás sajátos vallási irányzatot talált ki, amiben tapogatni kell a tudat után és ami a saját öntudat megvalósításához vezetett.

Generációk múltak el és lassan-lassan a hamis tanítás nagymértékben győzni kezdett, de nem véglegesen.

A következőkben több irányzatban mértem fel a helyzetet, mutattam ennek folyamatát, talán az újjáébredés reményét láthatjuk ebben.

A moldvai magyar számokról, a római katolikus iasi

püspökség nyolc megyéjében

A moldvai magyar nemzetiség - akiben valamennyire él a magyar tudat -, a hivatalos adatokban több állapotban létezik: római katolikus, ortodox, vagy más vallásúak és nem utolsó sorban egy elég széles sávú ateista népesség is van, akik most lassan eltávolodnak a vallás és nemzetiség témakörétől.

Előbb említettek bizonyos esetekben az egyházhoz nem tartozó személyekből állnak, és elég nagy számban római katolikusként jelennek meg a népszámlálásban, de hiányoznak az egyház nyilvántartásából.

Őket a népszámlálási adatokban megtaláljuk, mint: román, magyar, csángó, nemzetiség nélküli, esetleg megbújnak más nemzetekben.

Ha a romániai országos szintű adatokat keressük, a magukat csángóknak vallók 1990-től a következő adatsor szerint tükröződnek év és szám szerint: 1992-ben 2165 fő, 2002-ben 1370, 2011-ben 1536.

Az előbb említett adatok nagyobb része moldvai területről származik, a többi 25% az ország többi részén él.

Ez azt mutatja, hogy a nagyobb számú moldvai magyar származású ember az ország moldvai részét lakja.

Mindezért a romániai országos szintű felmérés egy hatalmas munka, ám nem érdektelen, mert a magukat csángóknak vallók a tömbmagyarság részei között vannak.

A célom főképp a nyolc megyében lévő helyzet megismerése, ezen belül főképp az a rész, ahol a magyar nyelvű oktatás van jelen több mint 23 éve, már hivatalosan is.

Tehát, ha megnézzük a magyarok számát együtt a csángómagyarok számával, a hivatalos népszámlálási adatokban az utóbbi 40-50 évben, akkor a következő adatok jelennek meg: (természetesen ezek csak azok az adatok, amelyekben a személyek nehéz körülmények között kiharcolták a nemzetiség elismerését)

Moldvai magyarok és a magukat csángóknak vallók az utóbbi negyven évben a romániai népszámlálási adatok szerint, nyolc moldvai megyében			
Év	Magyarok	Csángók	Összes magyarok és csángók
1977	2597	0	2597
1992	2225	2165	4390
2002	1871	1370	3241
2011	4819	1536	6355

Most pedig nézzük meg a Bákó megyei népszámlálási adatokban lévő magyarokat ugyanebben az időszakban, így a következő változásokat látjuk:

Magukat moldvai magyaroknak vallók Bákó megyében az utóbbi negyven évben					
Évi népszámlálás	1977	1992	2002	2011	Csángók 2011 Bákó megyében
Magyarok	480	404	322	4101 (4208 fő, együtt más vallásúakkal)	829

Az igaz, hogy 2011 óta hosszú idő múlt el, és mindezekből nem tudnánk felmérni a

moldvai magyarok öntudatának megváltozását, ám ennek kezdete az akkori adatokban észlelhető.

Csak említésből elmondhatom, hogy rengeteg magyar állampolgár lett e környéken, amit szintén nehéz felmérni, hisz erre nincsenek külön adataink, mivel a moldvai magyarok is több szervezeten és több konzulátuson keresztül kérelmezik a magyar állampolgárságot. Ebben az esetben csak példákat hozhatok fel, mint például a saját falvamat vagy más falut, ahol érdeklődtem ezek felől, hisz a népszámláláshoz képest sokkal többen vannak jelen a moldvai magyar állampolgárok. Nagyobb részük itthon él és tevékenykedik, ám nem kevés azoknak a száma se, akik már nem itthon tartózkodnak vagy teljesen elköltöztek, ezekről a különbségekről a következő sorokban említek majd.

A moldvai nyolc megyében élő magyar és más nemzetiségűek, a római katolikusok számán belül

Hasonló felmérést végzett régebben dr. Tánczos Vilmos néprajzos, akinek az adatai nagy segítségemre voltak, hisz ő a magyar eredetűekre koncentrált. A felmérésem azonban eltér pár alkalmazott módszerben, ezért szeretném ezeket is ismertetni.

A felmérés végén a fentebbi címmel inkább Bákó megyére fogunk koncentrálni. Úgy vélem, fontos az összes nyolc moldvai megye megfigyelése is, hisz a iasi püspökség területén más nemzetiségűek is laknak, igaz, nem túl nagy számban. Jellemzően a római katolikusok között megtalálhatjuk a magukat magyarnak, csángónak vagy románnak vallókat, és más nemzetiségek is küzdöttek az elismerésért, mint pl. a lengyelek, ukránok, ruszin/orosz lipovánok, németek, bolgárok és mások.

Az előbb említett nemzetekből is vannak, akik magukat román nemzetiségűnek vallják, de a valódi számokhoz képest sokkal többen vallják magukat az eredeti nemzetiség gyökeréhez közelebb.

Fontosabbnak tartják a hovatartozásukat megvallani, nem mit a moldvai magyarok.

Habár a magyarok száma sokkal jobban gyarapodik az utóbbi népszámlálás óta, a potenciális magyarság sokkal nagyobb, ahogy ezt a megfelelő adatok között láthatjuk. Még lesz egy érdekes helyzet is, ami nem más, mint a római katolikus valláshoz való ragaszkodás elhűlése, erről egy másik táblázatban és a munkám más részében is említek egy tágabb leírásban, de most itt is kitérek erre röviden.

Tehát a moldvai római katolikusok száma, amelyek különböző nemzetiségekként jelennek meg a felmérésemben, a népszámlálási adatokban, amik az egyházi területen is megtalálhatóak, a következők:

Moldvai római katolikus hívek nyolc megyében, mint nemzetiségek a népszámlálási adatok alapján (2011.) 2017-2019-ig a római kat. plébániák környékén:									
Nemzetiség	Magyar Iasi (Jászi) püspökség	Magyar, más püspökséghez tartozók Moldvában	Csángó Iasi (Jászi) püspökség	Csángó, más püspökséghez tartozók Moldvában	Lengyelek	Németek	Ukránok	Más kisebbségek	Ismeretlen nemzetiségűek

Szám	1641	4478	830	70	2085	812	1192	1756	?
Összesen magyarnak, vagy (+) magyar nyelvűnek vallotta magát: 7019 személy					Összesen más nemzetiségűnek vallotta magát: 5847 személy				?
Mindösszesen akik megvallották nemzetiségüket, a római katolikusokon belül nyolc megyében (románakon kívül)	12866							?	
Román római katolikusnak és azok, akik ismeretlen nemzetiségűnek vallották magukat	209212								
Ismeretlen nemzetiségűek, ahol élnek a római katolikusok a moldvai négy megyében, együtt az ortodoxokkal és más vallásúakkal								54160	

Ahogy előbb is említettem, a saját tudat nyomában haladva észlelhetjük az öntudat átalakulását, ennek érdekében fontos megemlíteni a római katolikusok helyzetét több helyzetben, mindenképpen a tényleges számok szerint.

A vallás néha nem ritkán összekeveredik a nemzetiséggel, a csángó létezés munkavállalási tartózkodásában is elérjük, valamint teljes elvándorlást észlelünk a moldvai magyar közösségből. Ahogy majd látni fogjuk, eltávolodás van a római katolikus vallástól, ez gyorsan növekszik, néha teljesen lemondanak erről.

Római katolikusok nyomában, a vallás felvállalása és ennek tényleges gyakorlása, összekeveredése a tudattal, öntudattal, a moldvai római katolikus falvakban és szórányaikban 2017-2019-ig:				
Többen élő r. kat. közösségek	A plébániák száma	Filiák száma, szórvány r. kat-ok	Összes község, ahol élnek r. kat-ok	Összes r. kat. családok száma, Moldvai Iasi püspökség
139	163	241 (-3)	404 (-3)	77924
Római katolikusok száma Moldvában és az innen elvándorlók az utóbbi 30 évben				
Római-katolikus plébániák nyilvántartásában	(+) Akik megjelennek a népszámlálási adatokban, mint r. kat. itthon tartózkodók, Iasi püspökség	Összesen r. kat-ok, akik itthon szerepelnek a népszámlálási adatokban a Iasi püspökség községeiben	Népszámlálási adatok nyolc moldvai megyében, mint r. katolikusok	Más püspökséghez tartozó r. kat-ok, akik a moldvai nyolc megyéhez tartoznak (valószínűleg Gimes, Neamt és hasonló)
186568	30912	217480	222078	4598
Külföldön tartózkodó r. katolikusok a Iasi püspökség közösségeiből				
Külföldön dolgozók Moldva területéről, r. kat. falvakból	A Iasi plébániáknál nem szerepelnek	Különbség	Várható r. kat. demográfiai növekedés az utóbbi 30 évben	Esetleges kirajzott moldvai római katolikusok az utóbbi 30 évben,

			Moldvában; (+) elvándorlás és normális születési arány figyelembe vételével (-14,9%)	akik teljesen elköltöztek
38900	30912	7988	260978	22924

Tehát, ahogy látjuk, nemcsak nemzetiségi szempontból van lemondás az öntudat iránt, hanem a vallás gyakorlása iránt is, bizonyára vallási szempontból is megjelennek anomáliák.

A vallás szempontjából nem a külföldi munka a meghatározó, akkor se, ha a hívőket nagy számú moldvai páter követi, hisz elég nagy különbség van azok között, akik ragaszkodnak a valláshoz, de nem gyakorolják ezt, és azok között, akik külföldön vannak, de nem fedik a r. katolikusok számát, és akik nincsenek a plébániák nyilvántartásában.

Hogy jobban benézhesünk abba, hogy hol érzik a csángók (moldvai magyarok) magukat magyarnak, azt megnézhetjük a szavazásban is.

Népszavazás, aki magyarnak vallotta magát Moldvában

A népszámlálási adatokban a helyi választásokban észlelünk magyar öntudatot, az ötvenes évek idején, amikor a Magyar Népi Szövetség részéről több moldvai magyar képviseltette magát a moldvai közösségekben.

Annak idején még a Bukaresti Parlamentben is volt moldvai képviselő, ám ebből a szempontból a mostani helyzet nem annyira jellegzetes.

Mégis az utolsó népszámlálásban történelmi eseménynek számít a moldvai magyarok próbálkozása az RMPSZ köreiből, azon keresztül küzdeni, bejutni a közösségek képviselőjébe. Tehát a kezdeményező hat közösségből, egyben egy magyar RMDSZ-es tag polgármester lett, és több tanácsos is bejutott, más két közösségben magyar tanácsosok lettek.

Gyimesbükk községe egy gyulafehérvári püspökséghez tartozó község, ám a nyolc moldvai megyében van. Itt a vallás felvállalása szempontjából jellemzőbb a népesség öntudatra ébredése, sőt, nem keverik a nemzetiséget a vallási hovatartozással.

Nem olyan nagy mértékű az eltérés, mint azoknál, akik a Iasi püspökséghez tartoznak ugyan - habár a nemzeti kérdést keverik a vallási hovatartozással -, de sokan lemondanak vagy másként mondván, nem gyakorolják vallásukat.

Eltérve a gyimesiektől, a moldvaiak eltávoznak az egyháztól más vallások felé, vagy, ha maradnak is római katolikusok, az egyházon kívül találjuk meg őket, ahogy ezt láthatjuk az előző adatokból.

Az utóbbi helyzetről beszéltem a moldvai római katolikusok lelki gondozása részben, ahol megláthatjuk, hogy a Iasi római katolikus egyház páterjainak több mint fele követi híveit az elvándorló munkavállalásban is.

Jelen esetben nézzük meg a helyi választások eredményeit:

Moldvai RMDSZ-UDMR szavazatok a helyi választásokon 2020-ban, Bákó megyében			
	Mandátumot	Szavazatot szerzettek	Jelentkezők száma

sorszám	Község	szerzetek száma		száma			
		Polgármester	Tanácosok	Polgármesterre szavaztak	Tanácsost szavaztak	Polgármesterek jelentkezett	Tanácsos-jelentkező
1	Gyimesbükk	2: P+A	4	767	772	1	17
2	Golycsána (Magyarfalu)		1	86	133	1	14
3	Klézse			56	61	1	8
4	Tatros vásárhely		1		55		16
5	Rekecsin				47		4
6	Parzsoly				43		12
Összesen BC községekből		1+1	6	909	1111	3	71

A kicsit későbbi parlamenti választások eredménye nagyobb sikert ért el, akár szervezésben, akár a szavazási eredményben, habár nem haladta meg az átlagos 0,37%-os küszöböt Moldvában és 0,93% -ot Bákó megyében, mégis sokkal nagyobb, mint a magyar eredmények, amelyet az utóbbi 39 évben tapasztalunk, mondhatjuk, ez radikálisan jobb eredmény.

Nagyobb számban egyetlen megyében, azaz Bákó megyében már kialakulóban van egy magyar helyi étellel rendelkező tendencia, pl. a népszámlálási eredményekben és az oktatásban, ám sajnos más területen ez nulla.

Az átlátóság érdekében próbáljuk felsorolni ezeket.

Elsősorban átnéztük arányokban a moldvai nyolc megye eredményét, mint százalékot a szavazók közül.

Nyolc megyében az RMDSZ-UDMR szavazási eredmény.		
Sorszám	Megye	Szavazási arány
1	Bákó	0,93
2	Vaszyul (Vaslui)	0,5
3	Galac	0,4
4	Botosén	0,31
5	Jászvásár (Iasi)	0,26
6	Németvásár (Neamt)	0,2
7	Szűcsváros	0,2
8	Vranca (Vrancea)	0,13
Átlagos arány a 8 moldvai megyében		0,37

A 2020-as parlamenti választások eredményei Moldvában számunkra eredményesek lettek az előző 30 évhez képest, ebből érezhető a nemzeti kérdéshez való komolyabb hozzáállás.

Több mint 340 szavazókerületből 45. községben szavaztak többen, mint a szavazóbizottságban lévő RMDSZ küldöttei.

Ugyanakkor 22 községben legalább 193 kerületben 1103 szavazat volt a szenátus részére. Legalább 20 személy szavazott 22 közösségben. 1069 személy szavazta meg az RMDSZ

képviselőket, igaz, ezekből három községben kevesebb, mint 20 személy szavazott. Ezeket más szempontból is érdemes átnézni a következő táblázatban:

Különböző szempontokból nézett eredmények Bákó megyében						
K,sz	Sz,k,sz	Sz-sz	Sze,sz	Ké,sz	Sze,k	P,k
Községek, ahol több mint 40 személy szavazott az RMDSZ-re						
6	154	50523	912	897	126	120
Községek, ahol min. 15-20 személy szavazott az RMDSZ-re						
13	247	75013	1103	1069	193	184
Községek, ahol minimum 3 személy szavazott az RMDSZ-re						
46	414	117504	1381	1323	342	328
Összes község és kerület, ahol szavaztak az RMDSZ-re						
91	495	133256	1511	1460	451	438
Községek, ahol az RMDSZ-re szavaztak						
92	638	167019	1511	1460	451	438

K,sz - Községek száma, ahol bizonyos szavazási eredmények lettek,

Sz,k,sz - Szavazókerületek száma, ahol bizonyos eredmények lettek,

Sz, sz - Szavazók száma, akik közül szavaztak az RMDSZ-re,

Sze,sz - Szavazások szenátusra az RMDSZ-jelöltjeire

Ké_sz - Szavazások képviselőkre az RMDSZ-jelöltjeire

Sze,k - Szavazókerületek száma, ahol szavaztak egy szenátusra,

P,k - Szavazókerületek száma, ahol szavaztak a Parlamentre

A moldvai magyarok öntudatának megerősödése, összefoglaló a felmerült kérdésekről

Az emberek saját tudata az, amely megerősíti az öntudatot a nemzeti, vallási és gyökereinek megőrzése érdekében. Az öntudat az, amely meghatároz egy életmódot, ennek erkölcsi normáit szabja ki, és erőt ad egy közösségnek, amelyben a személyek meg tudják védeni önmagukat. Ennek elvesztése több generáción keresztül traumát termel. A moldvai magyarok esetében az elvesztés folyamatában egy lassú, kiváló mesterséges asszimiláció történt, ehhez hozzájárult az a római katolikus vallási tendencia, egyházi működés, ami a valláson belüli összefogás által a nemzeti öntudat egységét egy román öntudat kialakulása felé vitte. Ahogy látjuk, ez nem sikerült száz százalékban: a körülbelül tízezer moldvai nem magyar nemzetiségből Moldvában több mint a fele ragaszkodik saját nemzetiségéhez valamilyen formában. Mondhatjuk már, hogy 7000 felet harcolnak ezért különböző formában.

A római katolikusok, akik többségükben moldvai magyar eredetűek, rájöttek a mesterséges asszimiláció érdekeire, és veszélyeztetve érzik önrendelkezésüket és életformájukat, ezért tudatot keresve öntudatra kezdtek erősödni.

Amennyiben nem érezték biztonságban magukat, sajnos elkezdtek távolodni a római katolikus egyháztól.

Az előzőek mellé a gazdasági összeomlás elvándorlásra kényszeríti a fiatalokat, hisz nincs egy jól kigondolt gazdasági infrastruktúra és összefogás, ennek kialakulása megerősítené nemcsak a régi magyar közösséget, hanem Moldvát is.

Politikailag a moldvai magyarság megosztott és a magyar pártok kevés területen tevékenykednek, megerősödésük eredményekhez vezetne.

Bákó megyében némi tevékenység történt a magyarság részéről, ennek eredményeit érezni kezdték a helyiek, ám ez csak parányi része a moldvai magyarság szempontjából. Jelen kimutatás a moldvai magyarságot érinti, ez csak része az egész helyzetnek, amit meg kell ismerni Havasalföld és Erdély területén is, és összefogással erősíteni és védeni kell kultúránkat, akár vallási, akár nemzeti szempontból is.

Duma-István András
Krónikás